

լիացնելը խոստանում էին Եզրի-
տոս մնալ այնքան, որքան որ հար-
կաւոր կրկին կարգը վերականգնե-
լու և խաղաղութիւնը ապահովուի-
նաւորն ոչ միայն չուզեցին փարա-
ւոնները երկիրը թողնել, այլ չու-
զեցին տալ Քրանսիային և այն
առաւելութիւնները, որ նրանք վա-
խում էին առաջ։

Երբ բրիտանական կառավարու-
թիւնը 1883—1884-ին Մոհամմէդ-
Ահմէդի գլխի վերին Նեղոսի հով-
տում մղած պատերազմի առթիւ
գրամական և զինուորական գծու-
թիւններով մէջ ընկաւ, Քրան-
սիական կառավարութիւնը պահ մի-
խալ չտրամադրուեց նրան օգնու-
թեան համեմուտ, երկու նախկին
մտերիմները այնքան դժուած էին։

1884-ի Լոնդոնի գեսպանաժողով-
ը որիչ վախճան չունեցաւ, եթէ
նշ աւելի ևս բուռն կերպով երևան
բերելու այն անհամաձայնութիւնը,
որ արդէն զոյգութիւն ունէր երկու
հարկան պետութիւնների միջև։

Անգլիան զգաւոր լինելու ուրիշ-
պատճառ ևս ունէր։ Ժիւ-Ֆէրրի
միջնորդութիւնն ամենայն հաստա-
տամտութեամբ ձեռք էր առել զաղ-
թականական քաղաքականութիւնը։
Թոնիսը հերթը չհամարելով, արե-
ւմտեան մեծ հասարակապետութիւ-
նը զէնքը ձեռքին պահանջում էր,
որ իւր իրաւունքները ճանաչուին
Մադագասկարի վրայ։ Չնայելով
21-նոստանի ընդդիմադրութեան,
1883—1884-ին Տոնկինն անցաւ
Քրանսիայի ձեռքը։ Այսպէս ուրեմն,
ծայրագոյն Արևելքի տիրապետու-
թեան խնդրում Անգլիան իւր նոր
մրցակիցն ունեցաւ։

Քաղթականական խնդիրներով
զբաղուող պետութիւնը Անգլիայի
բնական թշնամին է։ Իւր ծովային
միահեծանութեան պատճառով նա
նկատում էր իւրիկ գոյոն Քրանսիա-
յի նոր աշխարհակալութիւնները,
ուստի ոչ մի միջոց չէր փախցնում
խոշնգոտ հանդիսանալու։ Չնայելով
անգլիական ամեն կարգի հնարամա-
ցութիւններին, այնուամենայնիւ
1885-ին, ամեն տեսակ դժուարու-

թիւնների յաղթելով Քրանսիական
զաղթականական քաղաքականու-
թիւնը ամեն տեղ յաղթող հանդի-
սացաւ։

Գերմանական գերանպիտութիւ-
նը ոչ միայն խրախուսում էր, այլ
ի հարկին և արդեամբ նպաստում
էր Քրանսիային իւր զաղթականա-
կան քաղաքականութեան մէջ։ Իշխ.
Բիսմարկը համոզուած էր որ Անգ-
լիան և Բուրիան չարունակ ընդ-
հարման կէտեր պէտք է ունենան
Քրանսիայի հետ՝ սրա զաղթական-
ական խնդիրների պատճառով։
Խրախուսելով Քրանսիային, նա
հեռացնում էր սրան Մեծ-Բրիտա-
նիայից, ինչպէս և Բուրիայից։
Բայց այդպէս ուրիշ օգուտ էլ կար-
Արտաքին խնդիրներով զբաղուելով
Քրանսիան իւր ուղադրութիւնը պի-
տի հեռացնէր Ալգա-Լաուէնից։
«Տրիտուրի» գաղափարի հեռացու-
մը Գերմանիայի զօրացումն էր։

Գերմանիան իբրև բազմաճյուղ, զաղթականութիւնների անհրաժեշտ
կարիք ունէր իւր աւելածինների
համար։ Արդ, նա ևս հետևելով Փը-
րանսիայի անգրեմիական ձեռնար-
կութիւններին, սկսեց զաղթութիւնը
հաստատել Աֆրիկէի զանազան մա-
սերում։ Իւր աֆրիկեան քաղաքա-
կանութեան մէջ նա Քրանսիայի
հետ համաձայն էր քայլում հակա-
ռակ Մեծ-Բրիտանիային։

Բերլինի գեսպանաժողովի մէջ
(նոյեմբեր 1884—փետրուար 1885)
առանց խօսք անգամ բանալու կա-
րող հոգերի բաժանման մասին,
Կոնգոյի և Նիգերի ծովափնայնու-
թիւնը ազատ յայտարարուեց յի-
տոյ, զաղթականական հաստատու-
թիւնների նկատմամբ հասարակական
կրօնական քննադատութիւնն ու
հասարակական քննադատութիւնը

Գերմանական գերանպիտութեան
համար մի մեծ յաջողութիւն էր որ
նա Քրանսիային կղզիացնելով հան-
գերէ, կարողացաւ զանազան յա-
րաբերութիւններ հաստատել իւր
1871-ի զոհի հետ։

Այդ բաւական չէր։
Գերմանիան մի հրաշքով իւր

կողմը գրաւեց և իւր 1878-ի մեծ
խաղաղութիւնն Ռուսիային։ Այս վեր-
ջին հրաշքի վրայ ամբողջ Եւրո-
պան զարմացաւ։

Քրանսիան գլխավոր, տրտուեցը
բերանին, առեւթիւնը, ուր սըր-
տին, գրեթէ ամենայնիւ հետևում
էր Գերմանիային։ Քաղաքական այդ
կայունութիւնը մեծ վտանգ կարող
էր բերել Ռուսիային։ Քրան-
սիային Գերմանիայի տրտուեցը
չպարձնելու համար, Ռուսիան ստի-
պուած էր մօտենալ Գերմանիային։

Ներքին բնկերական խնդիրները
չզաճուցութեան մէջ էին գրեթէ կու-
սակցութիւնները Քրանսիայում և
Գերմանիայում, յեղափոխական դա-
դափարները ծաւալ էին ընդունում
և Ռուսիայում։ Ոչնչականութեան
կարմիր ուրուականը ծածանում էր։
Արդ, այդ ժամանակ ուլ էր, որ
ամենայն խոտութեամբ մարտնչում
էր ընդդէմ յեղափոխականներին։ Ուլ
էր անխոյսդ Կիւրովով աշխատում
ջնջել յեղափոխութիւնն իւր սաղմի
մէջ։ Ուլ էր աւելի ընդունակ չըղ-
թայնաբերելու, ազատ թողնելու
յեղափոխութիւնը, ամբողջ Եւրո-
պան տակն ու վրայ անելու հա-
մար, եթէ ոչ նոյն ինքն երկաթի
մարդը։ Բայց երկաթի մարդու տը-
րամադրութիւնը չափու համար,
հարկաւոր էր նրա բարեկամութիւ-
նը ձեռք բերել։ «Յեղափոխութիւ-
նը ամբարտաւոր թուով միայն
ինքն է»։ Եւ այս լինէր իւր կրկնում
չարունակ Բիսմարկը և աշխատում
էր հաւատացնել Ս. Պետերբուրգի
արքունիքին։

Ցար իբրև ուղանական ձգտում-
ների մարմնավորիչ առեւթիւն տրտում
էր Գերմանիան։ Նա հաշտ աշօր
չէր կարող նայել Բիսմարկին, լայն
ստիպուած էր տեղի տալ հանդա-
մաններին։ Ահա թէ ինչու հա-
մար նոր Ցարը պատշաճ համարեց
1881-ին Գանցիկ գալ և իւր մե-
ծարանը նուիրել նրան։ Ահա թէ
ինչու համար 1882-ին նա հերթեց
ժենեւի Սիւրբիլի արտասանած
հակա գերմանական ճառերը։
Եւ ապա ինչու զաշխակցութեան

աշունքանայ, բազմ քաղերն ինչ գեղե-
ասիլ՝ որդիով որ սամթ ա, ընդիմ ջա-
չեցէր ճամբէն, — առաց իւր ասելիքը
Աթոն։
— Զատ լու ա արմ, — համաձայնու-
թիւն տուին ամեն կողմից։
IX
Անցան ամառային ամիսները։ Գերա-
ցիք սովորական աշխատանքներն տուին
իրենց, և ճամբի հարցը մի առ ժամանակ
քննեց։
Եկաւ աշունքը։ Գերազցիք ծանր աշ-
խատանքներից ազատուելով՝ զարթեցին
կրկին ճանապարհի հարցը։
Մի օր ամառային չափ մարդ էր ժո-
ղովում գիւղում։ Այս անգամ գերա-
մէջը խաղաղ չէր առաջուայ նման՝ ան-
դին աղմուկ կար։ Խօսքը լսելի անել
տալու համար իւրաքանչիւրն աշխատում
էր աւելի բարձր գոտալ, ձայնաբեղ
անելով ուրիշներին։ Զուր տէր չէր
ճանաչում...
— Ես իմ առած խօսքից ես չեմ կաղ-
նում. ճամբէն տալիս եմ. դէ որ էլ ա
ճամբա շինին սկսել էք՝ մժա եկէք ինչ
որ ճամբէն կալ՝ բերալի բաց անենք։
Աղաքի ճամբա չունենք, քոյի ճամբա
չունենք. եկէք էլ ճամբենոցն ալլանն
էլ քաշենք ու մշակին միաժամանակ
նր անենք, — համարձակութեամբ Աթոն։

անգամներին ոչ մի կասկած չառ-
ւու համար, պ. Գիրսը իւր նշանա-
կալից ճանապարհորդութիւնը կա-
տարելուց յետոյ, ստիպուած էր
նրանց առանձին բացատրութիւն
տալ։ Իսկ 1884-ի հոկտեմբերին
առաւելան կայսրը Սիւրբիլից մէջ
ընդունում էր Քրանց-Եօղիֆին և
Վիլհելմին։

Ռուսիան մի րոպէ այն աս-
տիճան մօտեցաւ Գերմանիային, որ
քաղաքական աշխարհը կարծում էր
թէ չուտով Սրբազան-Պաշտակու-
թիւնը կրկին հաստատուի, որով-
հետ երեք հարկան կայսրների նը-
ղատակն էր աղբիւր խաղաղութեամբ
և բնարարձ ջնջել յեղափոխական
վտանգը։

Ուրեմն Բիսմարկը ոչ միայն
ստեղծեց ևս ապակտական զաշխա-
կութիւնը, ոչ միայն քաղաքացի
առաւելան, Քրանսիական և անգ-
լիական մերձեցումը, այլ այդ պե-
տութիւններից իւրաքանչիւրին ա-
ռանձին առանձին կղզիացնելով
ստիպեց Գերմանիայի բարեկամը
դառնալ և նրա շաւղին հետևել։
1885-ն էր, և ամբողջ Եւրոպան
դառնում էր Բիսմարկի ձեռքին։
Ամեն որ կարծում էր որ ընդհա-
նուր խաղաղութիւնը մշտապէս ա-
պահովուած էր։ Բայց այդ խաղա-
սիկ էր։

Ս. Սապահ-Գիւլիան
Գաբը, 13-ն հոկտեմբ. (ն. ա.)

Ք Ր Ո Ն Ի Կ Ո Ն

Գովապի պ. կառավարչապետին «2 եռ.
Վեպա»-ի ասելով, Մոսկուայի բժիշկնե-
րը խորհուրդ են տուել ապաքինելու
համար այս ձեռք անցկացնել Բաթու-
մում, որպէս մեղմ կլիմայ ունեցող մի
տեղ։

Գերմանացի ճնարիչներ։ Գ. Զոյց և պ.
Քրանկէ գալիս են Գովապայ այստեղ
գտնուած գետնափոր բնակարանները
ուսումնասիրելու նպատակով։

Քաղաքային խորհուրդը իւր հոկտ. 14-ի
նիստում ի միջի այլոց հետևեալ վճիռ-
ները կայացրեց. ա) քաղաքային վարչու-
թեան անգամութեան համար քուէար-

կուած երկու թեկնածուներից միմիայն
մէկին խ. Ա. Վերմիլինն առաջարկե-
լի հաստատութիւն. բ.) Կոնսուլայա փե-
ղոցի վրայ գտնուող քաղաքային տունը
երկրորդ անգամ գրաւ դնելով ձեռք բե-
րել 100,000 ռուբլի նոր գումար և այլ
գումարով, հնացած տան փոխարէն
ձեռնարկել նոր շինութիւնը, և վերջա-
պէս քաղաքային ջրմուղը հեղեղումով
ապահովելու համար, նոր շինութիւններ
և այլ ծախսերի համար յատկացնել քա-
ղաքային խնդիրների որոշած գումարը։

Ձան հարկ. Արտասահմանի և Ռուսիա-
յի շատ քաղաքներում արդէն մը-
ցրել են շան հարկը։ Այժմ իրաւա-
պ. Ռիդը քաղաքային վարչութեան առա-
ջարկում է այդպիսի հարկ նշանակել
Թիֆլիսի շների վրայ. նայելով ինչ քի-
զի պատկանեալ լույս է, նրա համեմա-
էլ պէտք է որոշուի 50 կ. մինչև 3 ր.

Ձինուորագրութիւն. հոկտ. 15-ից քա-
ղաքային վարչութեան զահլիճում
սկսուեց զինուորագրութեան նոր կ-
չուածների փիճակահանութիւնը։

Գաղթի երկաթուղին. Անցեալ հասա-
ներից մէկում հաղորդել էինք, որ վրաց
աղտուկանները վճռել էին դիմել կա-
ռավարութեան և առաջարկել, որ կա-
նա ինքը շինի Գաղթի երկաթուղին
կամ իրենց՝ աղտուկաններին յանձնել
Այժմ «Ն. Օր.» յայտնում է, որ կառա-
վարութիւնը ինքն է շինելու երկաթու-
ղու այդ գիծը և շինութիւնը ձեռնար-
կելու է 1898 թուից։

Մուշկոյ ք. Տէր Ղեւոնդիմոնի մարդ.—
Երկուշաբթի երեկոյեան յարկաբժական
մի պատահմունքով վախճանուեց Թիֆ-
լիսի հասարակութեան լուս. ծանօթ
Մոդնու միաբան Մուշկոյ քահանայ Տէր
Ղեւոնդիմոնը։ Հանգուցեալը Թիֆլիսի ար-
ժանաւոր և գործունեայ քահանայներից
մէկն էր։ Քահանայական տաղարիւղու-
նա վարել է զանազան պաշտօններ,
բայց նա առանձնապէս զբաղւած էր ժո-
ղովրդին իւր ազգու բարեկեցութիւնը և եր-
գեցողութեամբ։ Լաւ խօսելու ձիրք ու-
նէր և հայերէն լեզուին էլ լաւ տիրում
էր, յատկաւ թիւններ, որոնք այնքան
հազուադէպ երևոյթներ են մեր քահա-
նայներից մեծ մասի մէջ։ Հանգուցեալը
վերջին մի քանի տարին, թէպէտ մարմ-
նով առողջ, բոլորովին կուրացել էր և
յոյսը կարել թիւններն օգնութիւնից
ուստի և նա անկարող լինելով իւր քա-
հանայական պաշտօնը կատարել, քա-
չուած կեանք էր վարում։ Հանգուցեա-

ստակաց։ Երեկոյայ իւր համոզանքն
զազան էին կտրել Սիրտ չէր անում
Աթոն։ Երեսներին նայի։

— Տըւէք, մարդ սպանեցէք, արին
արէք, հեր ու որդի իրար խառնեցէք,
կուրմ մեռած մարդի արինը կորած ա,—
ամպի պէս որոտաց ամբողջ Աթոն փա-
խաւ, մնաց միայն նրա հերարը Մաքոն
ու տղայ Սլաւֆիւրին։ Դրանք վճռել
էին մեռելի։

— Տըւէք, Մաքոյին տըւէք,— ըլաւեց
ամբողջ Փայտի հարուածների տա-
վուցեցին Մաքոն ու Սլաւֆիւրին։ Տա-
կանայքը ճշաւով խառնուեցին ու ըն-
կաններին տարան։ Կատարած ամբողջ
պնքներն ձեռաց հանոտեց, դէս ու գլ-
չպտեց և մշակն սկսեց բան անել։ Բը-
լաւոր արգելքը յաղթուեց։ Մնացած
այգետներն լրինը էին ցոյց տալի ճա-
փի ուղղութիւնը։

Կատարած ամբողջ այդ օրը ճանա-
պարհը հասցրեց մինչև Վարդանի բա-
ղը։ Մնում էր Աւետի ու Դաւիթ բաղը
Միտ օրը հասարակութիւնը կարգա-
դրեց, որ մշակների մի որոշ խումբ շա-
բուսակի ճանապարհը։ Մշակների և ճա-
փի ուղղութեան վրայ պիտի հսկէր է-
նանց Աղափը, որ «ճամբէն ծուռ ոչ»։
(Վերջը միտ աղափը)։

Ա. Ագապեան

թեանի բաղից էլ ետ չիարի ետէն նի
Աւետի բաղը, Աւետի բաղից ծաւթինը։
Ծաւթի վաղնուտի ընթով մրաքի գլխով
թիւ կեղամէջ ա դուրս գալիս Դրանից
էլ հեշտ պլանն։ Պլանն Աստած ա քա-
չել, մենք դիւք քաշիլ,— վստահ կե-
րպով յայտնեց իւր կարծիքը գիւղացիներ-
ից մինը, որն այդ հարցով թունդ
զբաղուողներից մինն էր։

— Թամա ինչի՞նքի պլանն ա, ես իմ
Աստածը,— ձայն տուեց ամբողջը։

— Դէ որ ահէ ա, կանչենք բաղառե-
րերին, տենանք իրանց կամքով տալիս
են, թէ պարտիկ-մարտիկ են անում,—
ասաց Սաբաղը։

— Ուր ես կանչել տալի, զանաքով
խողը կորկից դուրս կըգնայ։ Գոնչիլ ես
տալի թէ ճուրղ տան,— մէջ ընկաւ
գիւղացիներից մինը։

— Տհէ չի, մալահաթը լաւ բան ա,
բալթի չէ մարդիկն իրանց կամքով
տալիս են, նհախ տեղը մըղկերանցը խի
ցըլըցնենք,— վրայ գցեց մի ուրիշը։

— Լաւ ասում ա, ախպեր, կանչեցէք,—
այսպէս խոսեցին ձայն տուին։

Մարդ ուղարկուեց, այգետները գիւ-
ղամէջ հաւաքուցին։ Նրանք միասին
մուտքները քաշ արած, խմբով մի տեղ
նստեցին։ Տիրեց երկար լուսթիւն։

— Աթոն, ձեզ յայտնի ա Կապի գիւրի

էս խալիսին հասցրած վնասնին։ Այախ-
պեր, բոլ ա, խալիսը քանդուեց, էլ հա-
րաքեաթ չմնաց էս խալիսը, Դուք էլ
էք էս կեղացի. էլ վնասը ձեզ էլ ա
գիւղում, էլ վնասից դուք էլ էք քաշում.
եկէք քալը ծոցերնիցդ վեր ածեցէք, ձեք
կամքով ճամբա բաց արէք, համ դուք
զորմատեղ դառնաք, համ էլ էս խալին
օր քաշեն,— բացուեց Սաբաղը։

— Դիտաւ, ինչ կայ, մարդիկ. ես ու
դու թաղաշ մարդիկ ենք, սկսեց Աթոն,
մեր հայը գնացել՝ վայն ա մնացել.
Բաղը հետս հու գեռու չեմ տանիլու,
էս օրին էլ էգուց կայ. էս ա ոտներինս
զըհզմանի ա. մէթէ հակաւում չեմ, որ
կեղի ճամբէն փիտ ա. ամա որ դուրս
են ուղում էն ա ինձ առ պալի խալի-
քով որ տղէս էլ մարթեն՝ ձեռք բռնիլ
չեմ։

— Աստած քեզ կեանք տայ. բերալի էլ
քու ձեռի մեծացածնին են. ջահիլն են,
ամեն գլխից մի խօսք ա դուրս գալի.
անգաջ մի դիւր. բա ասում ես սկի խօ-
սող չիլ. Դու խեղճիդ կտրածն արա,—
այսպէս խոսեցին սկսեցին շայն Աթո-
նին։

— Ձեզանից միայն մի բան եմ խընդ-
րում. Դուք էլ էք գետնը, որ ճամբա չի-
նիլու վախում չի հմի. Վաղը հիւ կա-
նանք ա. հմի բաղ չի մանուիլ. կացէք

աշունքանայ, բազմ քաղերն ինչ գեղե-
ասիլ՝ որդիով որ սամթ ա, ընդիմ ջա-
չեցէր ճամբէն, — առաց իւր ասելիքը
Աթոն։

— Զատ լու ա արմ, — համաձայնու-
թիւն տուին ամեն կողմից։

IX
Անցան ամառային ամիսները։ Գերա-
ցիք սովորական աշխատանքներն տուին
իրենց, և ճամբի հարցը մի առ ժամանակ
քննեց։

Եկաւ աշունքը։ Գերազցիք ծանր աշ-
խատանքներից ազատուելով՝ զարթեցին
կրկին ճանապարհի հարցը։

Մի օր ամառային չափ մարդ էր ժո-
ղովում գիւղում։ Այս անգամ գերա-
մէջը խաղաղ չէր առաջուայ նման՝ ան-
դին աղմուկ կար։ Խօսքը լսելի անել
տալու համար իւրաքանչիւրն աշխատում
էր աւելի բարձր գոտալ, ձայնաբեղ
անելով ուրիշներին։ Զուր տէր չէր
ճանաչում...
— Ես իմ առած խօսքից ես չեմ կաղ-
նում. ճամբէն տալիս եմ. դէ որ էլ ա
ճամբա շինին սկսել էք՝ մժա եկէք ինչ
որ ճամբէն կալ՝ բերալի բաց անենք։
Աղաքի ճամբա չունենք, քոյի ճամբա
չունենք. եկէք էլ ճամբենոցն ալլանն
էլ քաշենք ու մշակին միաժամանակ
նր անենք, — համարձակութեամբ Աթոն։

— Ես իմ առած խօսքից ես չեմ կաղ-
նում. ճամբէն տալիս եմ. դէ որ էլ ա
ճամբա շինին սկսել էք՝ մժա եկէք ինչ
որ ճամբէն կալ՝ բերալի բաց անենք։
Աղաքի ճամբա չունենք, քոյի ճամբա
չունենք. եկէք էլ ճամբենոցն ալլանն
էլ քաշենք ու մշակին միաժամանակ
նր անենք, — համարձակութեամբ Աթոն։

[illegible]

Թոյալուծեան, 2-ամեայ ժամանակա-
միջոց է տրուած վերադառնալու համար:
Ով չի ցանկանում վերադառնալ, այդ
մասին պիտի յայտնէ արտասահմանի
թրքական գործակալներին: Նշանակուած
ժամանակամիջոցի ընթացքում չվերա-
դարձողը թրքահայաստանի վերա-
դարձեցից զրկուած է համարուած: Բո-
լոր հայ ազիտատները, որոնք կը վե-
րադառնան Թուրքիա, կը դատուեն սո-
վորական գատարանով:

Սպանուծեան փորձ: «Ռուս. գործ.»-ը
Գ. Պոլսից, հոկտ. 15-ից հեռագրում է.
«Հայոց պատերազմական տեղագրա-
բարդողիմէտի վրայ, որ գնում էր
պատերազմական կառքով, 4 մարդ յար-
ձակուցին: Յարձակում գործողները
ձերբակալուցին, նախքան նրանք
կը յաջողէին սպանութեան փորձ անելու:

Ազգային ժողովի դուստրուր: Վեննայի
«Polit. Corresp.»-ին Գ. Պոլսից հաղոր-
դում են, որ արտաքին գործերի մինիս-
տրի օգնական Արթուր-փաշան այս օրե-
րս սուլթանին յայտնել էր, թէ հայե-
րին խաղաղեցնելու նպատակով պէտք
էր հրահրել հայոց ազգային ժողովը
նոր պատրաստ ընտրելու համար. բայց
Դրան մի ուրիշ բարձր պաշտօնեայ,
Նուրեան-էֆենդին, հակառակել է այդ
բանին և խորհուրդ է տուել սուլթա-
նին, թէ պէտք է սպասել բարեյաջող
հանգամանքների նոր պատրաստ
հանգամանքներին: Ինչպէս Արթուր փաշա-
նը, այնպէս և Նուրեան-էֆենդին սուլ-
թանին ընդարձակ տեղեկագրեր են
տուել, որոնց մէջ բացատրում են հա-
յոց շարժման պատճառները և ասում են,
թէ այդ շարժումը, ինչպէս բոլոր նը-
շաններից երևում է, շուտ չի դադարել:

Նոր սպանություն: Գ. Պոլսից «Central
News»-ին հեռագրում են, թէ մի խումբ
հայ յեղափոխականներ Փրանսիական
գետականին մի նոր նամակ են ուղարկել,
որի մէջ յայտարարուած է, թէ որովհետեւ
Եւրոպան ուղարկութեան չի առել հայե-
րի արդարացի պահանջները, ուստի
վերջիններս մտադիր են մի այնպիսի
ցոյց անել, որն իւր ընդարձակութեամբ
կը գերազանցէ բոլոր մինչև
այժմ եղած ցոյցերից: Այդ նամակը
գետականին ուղարկուած է պոստով:

Գաղափարութիւնը ձեռք է առնում
նախագահութեան բոլոր միջոցները:
Ոստիկանութեան ու գործերին արդէն
համարն է տրուած դսպել մահմեդական
բնակիչներին կոտորելու և կոտորելու
մտադրելու հայրի վերաբերմամբ: Իսկ հայե-
րին յայտարարուած է, որ եթէ նրանք
անկարգութիւններ սարքելու համար թէ-
կուզ մի աննշան փորձ էլ անելու լինին,
ամենախիստ պատժի կենթարկուին:

Բարձրագոյն կոմիսար Զաքի փաշան-
«Central News»-ի ասելով, ամեն կերպ
չախտուած է մտցնել ռեֆորմները Փո-
ղըր Ասիայում, բայց ֆինանսական այն
պայմանները, որոնց մէջ գտնուած են
այնտեղի գաղաւթները, այնքան վատ են,
որ նրա բոլոր մտադրութիւններն ի դե-
րս են ելնում փող չլինելու պատճառով:
Այն ժամանակից, որ բնակիչներն են-
թարկուել են յեղափոխական մասնաժո-
ղովների ազդեցութեան, նրանք չեն
կամենում տուրքերը վճարել: Մինչդեռ
ռեֆորմները մտցնելու համար, անհրա-
ժեշտ է վճարել պաշտօնեաների առճիկ-
ները, զարգացնել առևտրական յարա-
բերութիւնները ճանապարհներ չլինելով
և այլն: Դրա համար փող է հարկաւոր,
իսկ փող չկայ արքունի գանձարանում:
Փինանսների մինիստր Նազիֆ-փաշան
ֆինանսական այնպիսի մի սխառմ է
հնարել, որի միջոցով բնիշէն պիտի
կրճատուի երեք միլիոն ոսկու չափ:
Դրա հետ միացնելով սպիտակ և կերո-

սինի մեղանաճառի արդիւնները, հը-
նարաւոր կը լինի վերականգնել ֆինան-
սական հաւասարակշռութիւնը: Սուլթա-
նը հաւանութիւն է տուել մինիստրի
ծրագրին:

Թուրքիայի ֆինանսները: Պարզի «Soir»
լրագիրը, խօսելով Թուրքիայի ֆինան-
սների ողբալի դրութեան մասին, ասում
է, որ անանկութիւնից ազատուելու հա-
մար Թուրքիայի համար անհրաժեշտ է
արտաքին փոխառութիւն անել: Բայց
այդպիսի փոխառութիւն անհնարին
բան է, առանց եւրոպական պետութիւն-
ների երաշխաւորութեան, իսկ այդ պե-
տութիւններից Անգլիան վճարուել կընդ-
դիմարէ թրքական փոխառութեան:
Թուրքերն իրենց դրութիւնը յուսահա-
տական են համարում: Նրանք սարսա-
փով սպասում են, որ այսօր-էջուց եւրո-
պական նաւատորմը կը մտնէ Վոսփոր,
և պատրաստուած են, որ, եթէ այդպիսի
բան պատահի, քարոքանք անեն ս. Սո-
ֆիայի տաճարը, Պերան և կոտորեն
Փոլըր Ասիայի բոլոր քրիստոնեաներին:

Նիդերլանդի եւ յունական դեսպանները
Դրնից թոյալուծիւն են խնդրել իրենց
մարտանաւերը թողնելու Վոսփորում: Ինչ
վերաբերում է Միացեալ Նահանգներին,
սրանց կառավարութիւնը հրաժարուել է
պնդել այդ բանի վրայ, մինչդեռ նա
արդէն թոյալուծիւն էր ստացել իւր
«Baneroff» նաւի համար:

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

ԲՈՒԿՈՎՅԵՏ, 15 հոկտեմբեր.— Այն
պատճառով, որ ժողովրդական կուսակ-
ցութեան ազիտատները զրգուած էին
գիւղական բնակիչներին, Վերին Ուն-
գարիայի շատ տեղերում ընտրող-
ների վրայ: Անկարգութիւնների վայրը
գործեր են ուղարկուած:

Գ. Պոլիս.— Դեսպանատների թարգ-
մանների հարցմունքին Դուռը պատաս-
խանց, թէ ստիպողական տուրքը հա-
ւաքուելու է նրա համար, որպէսզի գիւ-
ղերում զրահաւորութեան մէջ եղած
պակասը լրացուի:

ՍՈՖԻԱ.— Փրանսիայի ներկայացուցիչը
դիւնուրական մինիստրին տեղեկացրեց,
որ շուտով Սոֆիա կը գալ ֆրանսիական
նաւատորմի մի ապա, որից կարող են
խորհուրդներ հարցնել թուրքական
նաւատորմի սպաները:

ՊԵՅԻՆ.— Լի-Հունը 2-անգը արտաքին
գործերի մինիստր է նշանակուած:

ԹԵՐԵՒԷՄ

Մեծապատիւ պ. խմբագիր
Այս միջանի տողը խոնարհաբար
խնդրում եմ գետեղել 26-րդ պա-
տուական լրագրի էջերում, նախ իմ արա-
տաւորուած պատիւ վերականգնելու հա-
մար և երկրորդ ցոյց տալով թէ մեր Հունում
անարդարութիւնը ինչպէս է վարձատրում
մարդկանց: 26-րդ լրագրում, անուանելով
ինձ ծոյլ, ոչինչ չանող և ուրիշ շատ
բան, անկացնում է «Նոր-Դար»-ի 165-րդ
համարում հետեւեալը, որ առաջին, իրեն
թէ իմ աշակերտներից մէկը, հասակա-
ւոր տղայ— 16 տարեկան, որը սովորել է
ինձ մօտ ամբողջ երեք տարի, այս ուս-
ման տարուայ սկզբում ցանկացել է մըտ-
նել տեղիս հայոց հոգեւոր դպրոցը, բայց,
երբ ենթարկուել է քննութեան, նա
ոչ թէ միայն իւր հասակի համեմատ
չի կարողացել մտնել մի որեւէ համա-
պատասխան դասարան, այլ և ոչ մի
առարկայից չի կարողացել քննութիւն
տալ: Մինչև անգամ խորթ և անծանօթ
են երեւցել նրան իւր մայրենի լեզուն
ու կրօնը, երբ առաջարկել են նրան

կարգաւ գրելից, կամ որ և է հարց են
տուել: Ե) Թէ իբր մենք մասնաւոր ու-
սումնարանաւերբս սկզբում, երբ ու-
ղում են մեզ մօտ աշակերտ տալ, խոս-
տանում ենք ծնողներին անպատճառ
մտցնել նրա որդուն ուսուցական կամ
միւս դպրոցները, բայց երբ մեզ այդ
չի յաջողում, մենք արդարացնում ենք
մեզ ասելով թէ քննող ուսուցիչը կողմ-
նաւորութիւն է արել և այս տեսակ
ուրիշ շատ յանցանքներ. ի հարկէ այդ-
պիսով մենք հանգիստանում ենք խաբե-
բաներ, ժողովրդի արեւն ծծողներ և
այլն: Եւ գ) մեր ուսումնարանները նը-
մանցնելով վաղեմի խալիֆայական,
աշակերտների միտքը վաշտնող դպրոց-
ներին, զգուշացնում է ժողովրդին, յուրջ
ուղարկութիւն դարձնելու մեզ վրայ և
չխաբուելու մեր երեք հոգու տեղ ունե-
ցող նաւարաններով, և այլն:

Աստուծոյ օգնութեամբ այս պէտք է աւան,
որ ես երբեք այդպիսի հասակաւոր ա-
շակերտ չիմ ունեցել և իմ աշակերտ-
ներիցս ոչ թէ երեք տարի, այլ և ե.
րեք ամիս սովորողներն անգամ կարո-
ղանում են մտնել հոգեւոր դպրոցը. օ-
րինակի համար, այս տարի մտել են
հայոց հոգեւոր դպրոցը տասը հոգի, ո-
րոնցից մէկի հասակը 12 տարեկանից
բարձր չէ եղել, բայց կան և նրանց մէջ
ուլթ, ինչ տարեկաններ: Բացի դրան-
ցից իմ աշակերտներիցս այս տարի քա-
ղաքային ուսումնարանը մտել են 6 հոգի,
աշակերտներ հինգ հոգի.— սրանք դեռ
ուսումը շարունակողներն են, բացի
դրանցից մի այդպիսի էլ իմ ուսումնա-
րանիցս ստացած ուսման պաշարով մը-
տել են գանազան տեղեր ծառայելու:
Երբեք Եւրոպայի կասեմ որ իմ կար-
ծիքով երբեք ոչ մի ուսուցիչ, եթէ նա
արժանի է այդ կոչմանը, թոյլ չի տայ
իրեն խօսք տալ ծնողներին, թէ երե-
խաներին այս ինչ կամ այն ինչ գասա-
րան կը մտցնի, քանի որ իրենց չի
կարծած, և երկրորդն էլ այնքան ան-
խիղճ չի լինել, որ ընդունելով իւր վը-
րայ մի պարտք, կաշխատի կարողու-
թեան չափ սրբութեամբ կատարել: Եւ
Երբեք Եւրոպայի կասեմ որ իմ կար-
ծիքով երբեք ոչ մի ուսումնարանները
նման չեն վաղեմի խալիֆայական ու-
սումնարաններին, հերքելու համար բա-
ւականանում եմ առաջ երեւոյթ հան-
գուցիալ տեսող պրոֆեսոր Հովհաննիս
Կրճիմեանի հարցմունքին: Ուսումնարանիս
մատենան մէջ քննութեան եկած մի-
ջոյն, որը հետեւեալն է.

«Посѣтивъ школы Меликъ Аллахвер-
дова, я нашелъ учениковъ 52 человѣка.
Внѣшняя обстановка и порядки въ немъ
весьма удовлетворительны; преподааетъ
М. Аллахвердовъ не торопясь, толко-
во, умѣло. Ученья по русскому языку,
арифметикѣ и другимъ предметамъ выпол-
нѣ удовлетворительны и во всякомъ слу-
чаѣ гораздо значительнѣе чѣмъ въ дру-
гихъ мною посѣщенныхъ училищахъ го-
рода Шуши».

Ն. Մելիք-Ալլահվերդեան
Հունի, 2 հոկտ.

«ՆՈՐ-ԴԱՐ»-ի ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ
ԹԱՌԻԻՁ, Հաւաքչին.— «Ամենայն պօստ
նամակ ենք գրում ասելով մենք չենք
կարող ստուգել թէ բոլոր նամակներն
ստացել ենք թէ ոչ: Դուք ուղարկած
ամեն մի նամակի թիւը պէտք է գրէք:

Պաշտօնակատար խմբագիր
ՄԻՆԵՍ ԲԵՐԲԵՐԵՆ
Հրատարակիչ
ՍՊԱՆՏԱՐ ՍՊԱՆՏԱՐԵՆՆԵ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ТРЕБУЮТСЯ АГЕНТЫ для продажи вы-
игранныхъ биле-
товъ съ разсрочкой платежа и стра-
хованію
Прос. адре. банковской конторѣ
СПБ. И. А. ШИФЪ, Гороховая, 13.
(M) 15—15.

Արդէն լոյս տեսան առաջիկայ 1897 թ. մեր աշխատ.
ԾՈՅԻ, „ՊԱՏԻ“ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ՕՐԱՅՈՅՑՆԵՐԸ
Ա Ե Ե Լ Ի Զ Գ Ե Ղ Ս Յ Ր Ա Ծ Ե Ի Զ Ա Ր Ս Տ Ս Ր Ա Ծ
Ցանկացողները թող շտապեն մեզ հայտնելու, որպէս զի պատուէրները
կարողանանք իւր ժամանակին հասցնել:
(670) Մակար 24 հեռ. 24—3

Փետրուարի մէկից 1897 ամի երեք տարի ժամանակով կապա-
լով տրուած է նախկին ՅՈՒՆԱՆԵԱՆ ՔԱՐԱՎԱՆՍԱՐԱՆ, որ
գտնուում է Սիօնի փողոցում: Պայմաններն կարելի է տեղեկանալ քա-
լանաւարայի կառավարիչ Զ. Խ. Գուրուխանից յետ 15 նոյեմբերի 1897
ամի: Իսկ աճուրդի օրը կը յայտնուի առանձին յայտարարութիւնով:
(703) 3—3

Սմանկէնի և զաւանտերէյ ապրանքների պ. պ. վաճառականների
ԳՐԱՅ ԳԱՐՐԱԽԻ գործարանի մշակուած առաջարկում է մեծ քա-
նակութեամբ բազմազան յալմապակեայ իրեր և սեղանի պարագաներ
МОСКВА, Кузнецкій мостъ, д. Санъ-Галли.
(M.) 1—1.

լոյս տեսաւ
ՍՐԿ. Յ. ԾՈՌԶՈՐԵԱՆԻ
„ՄՈՌԱՅՈՒԱԾ ԱՇԽԱՐՀ“
ԵՐՐՈՐԴ դիրք
Վաճառում է բացառապէս «Գնդորդական գրավաճառանոցում»
և հեղինակի մօտ
Ա. ԳԵՐԵՐ (173 երես) արժէ 60 Կ. Ա. և Բ. միասին 1 Բ.
Բ. » 244 » » 50 » Երեք 590 եր. 1 Բ. 25 կոպ.
Գ. » 173 » » 40 »
Ցարգիւհի հայ ուսուցիչներին, ուսումնասիր աշակերտներին և աշա-
կերտուհիներին կը զինենք 30% մեղ զիմած զէպքում միայն: Գու-
մարով գնողներին զիմում կը լինի:
Ապառիկ կամ առանց վերադրի (безъ налож. плат.) չենք ուղար-
կել ոչ մի գրավաճառի և ոչ էլ այն արժանապատիւ հայրերին
(ազգանունները գեռ չենք յիշում) և այն պարտներին, որոնք մեր
վստահութիւնն ի չարը գործարարիցն ա. և Բ. գրքերի վերա-
բերութեամբ:
Պատի միջոցով մեզ դիմողները պէտք է ուղարկեն ճանապարհածախս
իրաքանչիւր գրքին մի-մի 5 կոպէկանոց մարկ. (արտասահմանից
երկ-երկու 7 կոպէկանոց):
Հասցէս.— Редакция „Норъ-Даръ“ Архидіакоу Арутюну Джугурянцѣ
5—5

Ա.ՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„ՌՕՍՄԻԱ“
Բարձրագոյն հաստատուած 1881 թուին
Ս. Պետերբուրգում, Большая Морская, № 37.
ՀԻՄՆԵԱՎՆ ԵՒ ՊԱՏԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԴՈՒՄ 25.500.000 ՐՈՒՐԼԻ
Ընկերութիւն ընդունում է:
ՎԵՆԵՔԻ ՈՍՏՆՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Այսինքն գրամալիքի և եկամտի ապահովութիւն ընտանիքի հա-
մար, կամ ծերութեան ժամանակ, օժիտ աղջկերանց համար, ստի-
պնդեալ երեխաների համար և այլն. առանձին շահաւէտ պայմաննե-
րով. ապահովագրողները մասնակցում են ընկ. օգտին:
Առ 1-ն յունուարի 1896 թ. «ՌՕՍՄԻԱ» ընկերութիւնը ապահո-
վագրած ունի 35.563 անձ,—91.406.948 ռուբլի գումարի:
ԴԾՐԱՅՑ ԴԵՔՊԵՐԻՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ինչպէս առանձին անհատների նոյնպէս և հաւաքական անձանց, ոյն
է—գործարաններում ծառայողների, բանտարների և այլն նուազե-
ցրած վճարներով շնորհիւ զիվիզենդի, որը վճարները գուրս է հաշուում:
ՀՐԻԵԶԻՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ամեն տեսակ շարժական և անշարժ կաշքերի (չինութիւնների, մեքե-
նաների, ապրանքի, կահ-կարասիքի և այլն):
ԱՊՐԱՆԻ ՓՈՒՍԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
գետային, ցամաքային և ծովային. նուերի ապահովագրութիւն
Ապահովագրութիւն ընդունում է Ս. Պետերբուրգում (Большая Море-
кая, соо. д. № 37.) Թիֆլիսում Սեբաստիական փողոց, № 6, և զանա-
զան քաղաքների գործակալութիւններում:
Նոյնպէս կարելի է ստանալ ապահովագրական տոմսակներ դժբախտ
զէպքերից, երկաթուղով կամ շոգնաւով ճանապարհորդած ժամա-
նակ, երկաթուղային կայարաններում և ծովամատուցներում:
(669) 52—7